

PAX ET BONUM¹
A szó és a tett ekvivalenciája – A Logosz – Ember –
Kelemen Didák Páter emlékére

SZATLÓCZKYNÉ GAJDÓCZKI ZSUZSANNA

- I. Az evangéliumi SZERETET logoszként való működtetője az egyszerűség útján járó nagyszerűség: KELEMEN DIDÁK P. (1683-1744)

A kor társadalma, amelyben élt: az álliberalizmus révén megtévesztő irányok, az egyénieknek minden fölé helyezésével, érdekeik szerint, gyárilag, megfelelő reklámokkal többnyire hamisítva állítják az ember elé az úgynevezett „igazi értékeket”, amelyek úgy forognak a jóhiszemű társadalomban, mint a szolid pénzforgalomban a hamis bankók. Addig míg csak kevés van belőlük, nincs baj, hanem ha már túl sokra növekednek, úgy, hogy a „valódi értékűeket” elnyomják, akkor bekövetkezik a pénzügyi összeomlás, a krach, a társadalomban bekövetkezik a forrongó „liberalizmus, demokratizmus, szocializmus” és sok hasonló jelszó hangoztatása, majd üvöltése. A nép eszmél, majd megijed, kétségbeesik, kirúgja maga alól az ősi szilárd talajt. – írja Dr. Csák Alajos: Kelemen Didák csodálatos élete és működése című, 1927-ben kiadott könyvében. A magyarországi általános és különösen a tiszai részek viszonyainak ismeretében a szatmári békét követő évek súlyos nyomorba, szegénységbe és erkölcsi zűllésbe süllyesztették a tiszai részek lakosságát. Ide került Kelemen Didák Páter, ahol tanulmányainak végeztével évtizedeken át „töretlen buzgalommal munkálkodott a tiszai részek elhagyott katolikusainak megerősítésében és az emberszeretet terjesztésében” – írja Takáts Sándor történetíró. A Gondviselés nem királyt, nem hadvezért, nem nagy politikust, nem reformátort küldött, hanem egy egyszerű szerzetest, a nép lelkéhez közelálló lelkiatyát, aki csendben működik, Ő nem látható a kirakatokban, hirdetésekben. Az Ő hitvallása a KÖTELESSÉG, amely abban összponstosul, hogy minden emberi életet, lelkiületet és cselekményt az egyetemes embernemzet iránt való örökös kötelezettség szempontjából tekint.

Kelemen Didákot a Gondviselés abba a szerzetbe rendelte, amely a legtöbbet érintkezett a néppel. Egyházi tanulmányait a jóhírű eperjesi lyceumban végezte, s itt alkalma volt rendjének történetét, magyarországi szereplését s különösen felvidéki viszontagságait tanulmányozni.

- II. Rendjének alapítója Assisi Szent Ferenc. A rend egyetlen szabályra épült, az Evangéliumra. Ferenc testvér rövidebb és hosszabb Regulája

---

¹ A tanulmány szövege megegyezik a konferencián elhangzott előadással.

voltaképpen interpretált evangélium: lelki gyermekség, belső szabadság (javaktól, címeiktől, becsvágytól, szenvedélyektől – a büntől való teljes elszakadás), a teremtett világ szeretete, evangéliumi, napsugaras világszemlélet, mindenre kész szolgáló szeretet, feltétlen engedelmeség az Atya akaratának.

A Rend eredeti karizmájának megfelelően a magyar ferencesek két évszázadon keresztül folytattak missziós munkát.

A XIV. században sokat tettek a magyar anyanyelvi kultúra megteremtéséért. Az Ómagyar Mária siralom valószínűleg egy ferences szerzetes alkotása. A 150 éves török uralom idején a ferencesek teljes sorsközösséget vállaltak az üldözöttekkel. A XVII. században részt vettek az újjáépítés munkájában: két kezükkel, tollukkal és reményt hirdető szavukkal. A ferences rendet II. József nem oszlatta föl, csak megnyirbálta tevékenységét.

A XIX. századi reformkorban: Albach Szaniszló, Széchenyi lelki irányítója és Kazinczy barátja, a pozsonyi országgyűlés reformpolitikusa lett lelki-szellemi vezére. Gegő Nicefor a csángók között kutatta a nyelvrokonságunk és népköltészetünk urali gyökereit. Gasparich Kilit életét áldozta a magyar szabadságért. Dank Agáp pesti házfőnök éveken át rejtegette a templom kriptájában Batthány Lajos vértanú miniszterelnök holttestét.

A magyar ferencesek XX. századi tevékenységének fókuszai: zárt lelkigyakorlatok, népmissziók, kórház- és börtönpasztoráció, nevelés, harmadik rend szervezése, tudományos munka, sajtóapostolság. Közel- és Távol Kelet missziói, korszerű szegény-gondozás, a világháború idején az üldözöttek és menekültek testi-lelki szolgálata.

- III. Kelemen Didák a jótettek művelésében vált naggyá, amit az emberek szeme nem igen vesz észre. Szerényen, alázatosan fogott a munkához. Élettörténetében láttuk, hogy akár mint házfőnök, akár mint rendfőnök, akár mint a gróf Károlyi-család legelső bizalmasa, az országbíró tanácsosa, a főurak hitszónoka, a legnagyobb összeköttetésű pap és szónok – mindig és minden körülmények között megmaradt annak az egyszerű, szegény szerzetesnek, aki a szegények számára koldult. Testi élete nélkülözésekkel teljes, aszkétikus. Térítő útjain gyalog járt, miközben szegényes házak kamráiban, sőt istállóiban keresett éjjeli szállást. Amit pedig a pestisek alkalmával irgalmas útjaiban szenvedett, azt csak az foghatja fel némileg, aki a pestises vidékek szörnyűségeit megtapasztalta. Tápláléka a kenyér és a víz, ünnepnapok alkalmával fogyasztott szalonnát. Hitte, hogy az emberi élet végcélja nem a test földi élete, hanem a lélek örökkévalósága. A test örökös harcban áll a lélekkel, mint a gonosz a jóval.

Emberszeretetéről önfeláldozása és jóságos, cselekedetekben eltöltött élete beszél. Az, amit a betegek, szegények, szenvedő nyomorgók érdekében tett, sokkal több volt, mint amit ma a humanizmus és szociális jótékonyosság alatt értünk. Ez az igazi HUMÁNUM, azaz az első krisztusi szeretet működése volt. A „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat!” felszólításának legbensőbb hitbeli meggyőződésből fakadó teljesítése, mégpedig olyan szigorúan, hogy elsőnek szegény felebarátját tekintette s csak másodsorban gondolt önmagára. (Szolgálatetika és nem önmegvalósító etika, ami ma nagy divat, mert ma a jogról szólnak, de a kötelesség elhalványult.)

Ami őt az emberek átlagából magasan kiemeli, az a manapság szinte hihetetlen szerénység, alázatosság, amelynél elismerést, még kevésbé dicséretet, köszönetet nem várt, de nem is fogadott el.

Mécs László költeménye (Mécs László: Alázat) ezt az alázatot gyönyörűen fejezi ki, az időm rövidege miatt ezt idézem: „Aranyosónak álltam életem folyójába, Meríteni próbáltam a jóságból és a szeretetből... (...) én ember vagyok s csak embernyit meríthetek Istenből, (...) Eddig nem találtál semmit, mert magadat kested!”

„Hazudtál: első volt az Én. Második a Felebarát, harmadik az Isten! Ezért nem találtál semmit. A szentek és más hősök más sorrendet hajszoltak: első az Isten országa, második a Felebarát, harmadik az Én. (...) Ez az út az igazság és az élet.”

„Megindulnak az örök áramok, és kigyúlok a sötétben, ha Ő akarja, világítok minden magyaroknak; Ha Ő akarja, ívlámpa leszek a beborult Európa felett.”

Remélhetőleg Kelemen Didák atya ívlámpa lesz a beborult Európa felett!! Hiszen paraméterei ezt indukálják.

- IV. Beszédei vigasztalásként hatottak nemcsak a katolikusokra, hanem a más vallásúakra is. „Szent barátoknak” hívták a miskolci kálvinisták s nem egy esetben felkeresték fontosabb lelki kérdésekben tanácsait is kikérték.

A nép életében glóriásnak képzelte alakját.

A „Kálvinista tartomány” – ahogy a tiszai részeket abban az időben nevezték – nem volt megközelíthetetlen, kínai fallal elzárt terület.

Nyírbátorban rendbe hozták a 130 év alatt romlásnak induló ősi templomot, rendházat és a szép kálváriát. Kelemen Didákot apostoli munkája, a rendház építése közben foglalkoztatta az a gondolat, hogy a mérhetetlen nehézségek árán megszilárdított és kivívott központnak erős hitű katolikusokból tömörülő háttére legyen. Ennek érdekében tárgyalt Károlyi gróffal, hogy katolikus híveket kell a bátori határ elnéptelenedett területére telepíteni. A visszatérítés mellett kívánatosnak tűnt, hogy az elhagyott és üresen álló jobbágytelkekre más vidékekről katolikus telepéseket hozatna. Károlyi gróf, mint mindig, ezúttal is meghallgatta és megfogadta Didák atya tanácsát, és leginkább dolgos sváb katolikusokat telepített az

elnéptelenedett jobbágy-telkekre. Amint a püspöktől az engedélyt megkapta, Károlyi Sándor gróf azonnal érintkezésbe lépett a város protestáns lakosaival és az illetékes köröket felszólította, adják vissza családi sírboltját, s a templomot. Ő viszont kötelezi magát, hogy cserébe a protestánsoknak saját telkein nemcsak új templomot, hanem iskolát, papi és tanítói lakást is építtet. A protestánsok nagy örömmel fogadták az előnyös és nagyvonalú ajánlatot.

A NAGYVONALÚSÁG valami olyan, amit igencsak elfelejtettek; nem valami ellen, hanem valamiért kell munkálkodni!!!

Négy szót kívánok kiemelni, amely szavak az emberi értékek egy részét reprezentálják:

- NAGYVONALÚSÁG (nagylelkűség, nemeslelkűség, bőkezűség, nemesség, tüzesség – írja az etimológiai szótár), továbbá
- SZELLEM (lélek, észjárás, tudat, eszmélet)
- HARMÓNIA (összhang, egyetértés)
- EMLÉKEZET (emlékezés, emlékező tehetség, emlék, emlékezet)

Vendégei vagyunk egy hatalmas nagy úrnak (Convivialité) itt a Földön – mondja Ady.

Kelemen Didák atyában megvoltak ezek az erények, értékek, továbbá az égi bölcsesség és okosság, s egyéb, a szerzeteshez méltó erények, úgy a teológiai, mint a sarkalatos erények, heroikus fokban voltak meg benne. A főpapok, a mágnások, a nemesek nagy tisztelettel és megbecsüléssel viseltettek iránta és mindenki előtt – az egyházban levők és az egyházon kívül állók előtt is – kedvelt volt. A boldoggá avatásának ügyét 1749-50-ben kedvezőbb időkre halasztották, de nem ejtették el. Talán itt van ebből a szempontból a kedvezőbb idő!

A katolikusok is elismerték és mondogatták, hogy: „Nem volt és nem is lesz több, olyan bölcs és különösen nem lesz több olyan KRISTUSI SZERETETTEL MEGÁLDOTT EMBER, Miskolcon, mint amilyen KELEMEN DIDÁK volt.” Az ÖKUMÉNE EMBERE DIDÁK ATYA! Kelemen Didák áldásos tevékenysége a végső elzúllástól megszabadított Magyarország nagy földdarabján, ezen a vidéken erényeit közvetlen közelből ismerték, s példaadásán épült fel tisztelete, amellyel a krisztusi szeretet végtelen hatalmát és fölemelő voltát megismertette. Sziklaszilárd hite, a becsületes munka és az önzetlen, tiszta élet iránt viseltetik elkötelezettséggel. Életével bizonyította, hogy a lelkiismeret szavát (a lelkiismeret: az értelem érzékszerve), el lehet nyomni, azonban véglegesen elhallgattatni nem lehet!

A hallatlan megpróbáltatásokat átélte magyar nemzetnek megvan az a nemes sajátossága, hogy nehéz időkben mindig visszatér elfeledett nagyjaihoz és azoknak az emlékéhez menekül, akiknek szívében megújhodik és megújulásának termékenyítő erejével felvértezten folytathatja küzdelemmel teljes, de nemzeti életét, mely ősi hitében gyökerezik.

Isten- és emberszeretetének legönfeláldozóbb tanítója és gyakorlója volt

Kelemen Didák, aki hősi erényeiről, emberszeretetéről szóló életének csodálatos emléke ma is kitörölhetetlenül benne van az emberek szívében.

Valahogy úgy, hogy az ember Szent Ferenc imájára asszociál, mert ezen ima értelmében működött Didák atya.

SZENT FERENC IMÁJA

Uram,
tégy engem békéd eszközévé, hogy
Ahol gyűlölet van, oda szeretetet vigyek,
ahol sérelem van, oda megbocsátást,
ahol széthúzás van, oda egyetértést,
ahol tévedés, oda igazságot,
ahol kétség, oda igazságot,
ahol kétség, oda hitet,
ahol kétségbeesés, oda reményt,
ahol sötétség, oda világosságot,
ahol szomorúság, oda örömet,

hogy ne vigaszt keressek, hanem vigasztaljak,
hogy ne megértést keressek, hanem másokat értsek meg,
hogy ne engem szeressenek, hanem szeretetet nyújtsak.

Mert mikor adunk, akkor kapunk,
Mikor megbocsátunk, nyerünk bocsánatot,
Mikor meghalunk, születünk meg az életre.

* * *

Sokszor az az érzése ma az embernek, hogy nem érti a magyar a magyart. Ezért magyar–magyar szótárt kell alkalmaznunk. Kigyűjtöttem az IMA főneveit és azok etimológiai jelentését.

Íme:

BÉKE – nyugodtság

– türelem

– viszálykodás nélküli, nyugalmas együttélés, egyetértés

GYŰLÖLET

– heves ellenszenv

– ellenséges indulat

SÉRELEM

- elszenvedett sértés
- vkinek emberi méltóságát, önérzetét sértő megnyilatkozás

SZÉTHÚZÁS

- eltávolít egymástól
- egyenetlenség
- belső ellentét
- pártoskodás

TÉVEDÉS

- szándéka ellenére vhová jut
- akarata ellenére
- helytelen ítélet
- vmilyen mértékben hibázik
- hibás, téves ítélet, cselekedet

EGYETÉRTÉS

- tény, vkik egyetértenek vmiben
- megállapodás
- megegyezés
- összhang
- békés viszony

IGAZSÁG

- vminek igaz volta
- valóságot hűen tükröző
- igazi tényállás
- vmely közösségben kialakuló erkölcsi eszmény, követelmény

Ez a szeretet-himnusz a hit–remény–szeretet, a megértés–együttérzés–egyetértés, a nyugodtság, türelem kvintesszenciája!

KÉTSÉG

- reményvesztés
- kétely
- vmire nézve mutatkozó bizonytalanság

KÉTSÉGBEESÉS

- rémült lelkiállapot
- reménytelenség
- reménytelen helyzet

SÖTÉTSÉG

- amit semmiféle fény nem világít meg

- feketébe hajló, nyomasztó, komor, zord gondolatok

- szellemileg fejletlen, műveletlen

SZOMORÚSÁG

- vkinek, vminek szomorú volta
- szomorú: lelki fájdalmat, bánatot érző
- nehezen elviselhető, keserves, borongós

VIGASZ

- bánat, szomorúság enyhítése

HIT

- bizalom
- meggyőződés vmely természetfeletti lény létezéséről
- vallás tételeinek rendszere

REMÉNY

- bizalom
- hit abban, hogy amit óhajtunk, megvalósul

MEGÉRTÉS

- tisztán, felfoghatóan meghall
- vminek a jelentőségét felismeri
- vkinek az érzelmi és gondolatvilágába bele tud illeszkedni
- tény, hogy vmit megért, mások iránti megértés
- együttérzés

SZERETET

- önzetlen, jóakarató érzelem

ADÁS

- vmely eljárás eredményeként vmihez jut
- kapás, vmit adnak neki, s az övé lesz
- létrehoz, eredményez

HALÁL

- a szervezet életműködésének megszűnése

ÉLET

- létezés formája (születés és halál közötti lét)

VILÁGOSSÁG

- fény
- az a tény, hogy vmit megvilágítanak

ÖRÖM

- kedvező esemény hatásaként támadó kellemes lelkiállapot

VI. Az IMA ereje – gondolatok az imádságról

Endrődi Sándor: PÁRBESZÉD c.verse

„Ugye apám, az ég
A szép csillagfátyol –
Távol van mitőlünk?”
– Szédítően távol!

„S Isten, ugy-e azért
Lakik a magasban,
Hogy mindent jól lásson?”
– Azért lakik ottan.

„Odaszállni mért nincs
Az embernek szárnya?”
– Fiam, az imádság
Főlemel hozzája!

„Az imádság a lélek lélegzetvétele” (Dobos Marianne: Beszélgetés Szigeti Jenő professzor úrral). A hit igazi megvallása nem fennkölt szónoklás és kegyeskedő

cselekedet, hanem a mindennapi cselekedeteink örömteli teljesítése szeretetben, felebarátaink javára. Az imádságban nem mi keressük az Istent, hanem Ő talál meg bennünket. A keresztény csend nem az egyedüllét, hanem az együttlét. A csendben mondott imádság ezért soha nem monológ, hanem dialógus azzal az Istennel, aki a szívünkhöz szól. Szüntelen imádkozni tettek nélkül veszélyes dolog. Legalább annyira az, mint tenni imádkozás nélkül. Nem az teszi pogánnyá az imádságot, hogy hogyan szólítom meg Istent, hanem az, hogyha a szó elnyomja a tettet. A fájdalom nélküli csodák nem nevelnek. Nagy baj, ha a szó elnyomja a szív és a tettek imádságát, azért, mert akkor eltűnt belőle az ember. Ma a Föld nem emberarcú, csak a kozmosz az. Passzív fogyasztói szemlélettel küzdünk, de ne vesszen el benne a cselekedeteink által munkálkodó hit öröme.

Kelemen Didák „mély hitből és felebaráti szeretetből fakadó felfogása: Istenben mindannyian testvérek vagyunk, akik között a megértés és kölcsönös bizalom föltétlenül létrehozza a 'párbeszédet', vagy talán fordítva: ez a megértő közeg, 'párbeszédbe' kezdés, meghozza a szeretet, kiengesztelés, közös munka, társadalmi és vallási béke gyümölcsét.” (P. Dr. Rákos Balázs Raymund: P. Kelemen Didák élete) Így kellene lennie, vagy így is lesz, ha megegyezünk.

- VII. A Székelyföldről indult Didák atya, arról a földről indult, amelynek fiái akkor már másfél százada védtek katolikus hitüket, akár csak most! Kelemen Didák is ezt tette, akár Szent Ferenc. Ezért is kívánczok ide az a pár sor, melyet Szent Ferenc utolsó levelében találtam:

„...Azért küldött benneteket a világba,
Hogy szóval és tettel
Tanúságot tegyetek üzenetéről,
S mindenkinek tudtára adjátok,
Hogy senki sem mindenható rajta kívül.”

Korunkban az igazi forradalom az lenne, ha Assisi Szent Ferenc feltámadna és visszatérne a földre – írja Dobos Marianne, idézve Ferrero: A hatalom című könyvéből. De addig is az Ő útjukat, az Ő útmutatásukat kell járnunk. Ha üzenetét megértjük és adaptálni képesek vagyunk az aktuális kor körjelenségeinek orvoslására, akkor elmondhatjuk, hogy megcselekedtük, amit megkövetelt a haza...!

A felelősen gondolkodó ember küldetése, hogy a mindennapi élet apró jelenségeiben alkalmazza a példát. Jelen esetben a kelemen didáki példát. Így élhet közöttünk most is Szent Ferenc és Kelemen Didák Páter.

A verbális polgárháborús korunkban a szóval ölnek, de a szó kincs is, ha a Szép, a Jó, az Igaz értelmében használjuk, ahogy azt a Szent Ferenc utolsó leveléből idézett sor is mutatja.

Jónak lenni mindenütt, mindenkivel, mindenkor!

Hiszen a kötelesség, a jog, a felelősség, a hitelesség és az áldozatvállalás egymásra épülő fogalmak, egyik következik a másikból.

Köszönöm, hogy itt lehettem és meghallgattak!

Köszönöm a figyelmüket!

PAX et BONUM!